

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

นับตั้งแต่ก่อนหน้าการสถาปนาเมืองสงขลาบ่อยางมาแล้วที่ชาวจีนอพยพและลูกหลานได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพต่างๆในพื้นที่ซึ่งเป็นอาณาเขตของจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน และเวลาต่อมาชาวจีนก็เหล่านี้ค่อยๆผนวกตนเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมภายใต้การนำของประเทศไทย การสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างชาวจีนกับชนชั้นนำของประเทศไทยทำให้ชาวจีนเหล่านี้เริ่มได้รับโอกาสและเริ่มมีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจมากขึ้น จนกระทั่งมีชาวจีนบางส่วนที่ได้รับความไว้วางใจจากราชสำนักสยามให้ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองดูแลผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของราชสำนักสยามในเมืองสงขลาและพื้นที่แถบนี้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้มีชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองสงขลาเพิ่มมากขึ้น และในที่สุดจำนวนชาวจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยในเมืองสงขลาเพิ่มขึ้นทำให้เมืองสงขลาเก่าที่บริเวณแหลมสนในเขตอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มีความคับแคบไม่สามารถรองรับการเติบโตของเมืองและจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นได้ จึงได้มีการโยกย้ายเมืองสงขลาไปยังที่ตั้งใหม่ ซึ่งได้แก่พื้นที่ตำบลบ่อยาง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองสงขลาในปัจจุบัน

เมื่อมีการเริ่มต้นก่อตั้งเมืองสงขลาใหม่ที่ตำบลบ่อยาง บรรดากลุ่มชาวจีนก็โยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานร้านค้าของตนจนก่อให้เกิดชุมชนชาวจีนขนาดใหญ่ ซึ่งมีศูนย์กลางของชุมชนอยู่ที่บริเวณย่านถนนสายวัฒนธรรมในปัจจุบันอันได้แก่ ถนนนครใน ถนนนครนอก ถนนนางงามและอาณาเขตใกล้เคียง ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีอายุรื้อร้าวคราวเดียวกับเมืองสงขลา จนอาจกล่าวได้ว่าชุมชนชาวจีนเมืองสงขลาและเมืองสงขลาบ่อยางได้ถือกำเนิดขึ้นมาควบคู่กัน จึงทำให้ทั้งสองส่วนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันจนยากที่จะแยกออกจากกันได้มาจนกระทั่งปัจจุบัน จนอาจกล่าวได้ว่าการทำความเข้าใจเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงของชุมชนดังกล่าวก็ถือเป็นกระดุกบานสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพพจน์และความเปลี่ยนแปลงของสงขลาได้เป็นอย่างดีในหลายแง่มุม

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองสงขลาบ่อยางยังชี้ให้เห็นว่าชาวจีนในชุมชนแห่งนี้ถือเป็นกลจักรสำคัญในการขับเคลื่อนเมืองสงขลา นับตั้งแต่การเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองและระบบขุนนางซึ่งมีหน้าที่ปกครองดูแลดินแดนแห่งนี้ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่การเป็นผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายและผู้บริโภค ซึ่งทำให้ระบบเศรษฐกิจสงขลามีพลวัตภายในตัวเองและมีการติดต่อเชื่อมโยงกับดินแดนอื่นๆอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ชุมชนชาวจีนเมืองสงขลาที่มีความสำคัญในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเป็นแหล่งชุมชนชาวจีนที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของไทย ซึ่งจากการที่กลุ่มชาวจีนเมืองสงขลาที่มีความใกล้ชิดกับอำนาจรัฐของสยาม

ทำให้ชุมชนชาวจีนเมืองสงขลาค่อนข้างมีอิสระและแทบไม่มีอุปสรรคในการนำเสนอ “ความเป็นจีน” ของตนในสังคมสยามแต่อย่างใด

จวบจนกระทั่งปัจจุบันชุมชนชาวจีนเมืองสงขลายังคงมีความสำคัญในหลายระดับนับตั้งแต่ความสำคัญในแง่แหล่งเศรษฐกิจผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจจำนวนมากที่เกิดขึ้นในชุมชนดังกล่าว รวมถึงความสำคัญในแง่ของการเป็นแหล่งสังสรรค์ทางสังคมและวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ผู้คน ชุมชนและสถานที่ของชุมชนแห่งนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้สนใจใฝ่รู้ในหลายสาขาวิชา เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรมและศิลปะ เป็นต้น นอกจากนี้การดำรงอยู่ของชุมชนเก่าแก่แห่งนี้ยังเป็นเสมือน “ความทรงจำร่วม” ที่สำคัญของชาวเมืองสงขลาเกี่ยวกับวันเวลาแห่งความเจริญรุ่งเรืองของเมืองสงขลาในอดีต ซึ่งก็คือ “คุณค่า” ที่สำคัญของชุมชนแห่งนี้ อย่างไรก็ตามในโลกปัจจุบันซึ่งกระบวนการจัดการทางธุรกิจสามารถทำให้ “คุณค่า” แปรเปลี่ยนไปสู่ “มูลค่า” ได้นั้น ก็ทำให้มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากพยายามแปร “คุณค่า” ของชุมชนชาวจีนเมืองสงขลาไปสู่ “มูลค่า” เช่นกัน โดยเฉพาะความพยายามในการพัฒนาชุมชนดังกล่าวไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยใช้วิถีชีวิตและความงดงามของสถาปัตยกรรมในชุมชนแห่งนี้เป็น “ต้นทุน” ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน “มูลค่า” ที่เกิดขึ้นจาก “คุณค่า” ของชุมชนชาวจีนเมืองสงขลาจะเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะการเติบโตของการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้อง แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือท่ามกลางการเติบโตทางเศรษฐกิจเหล่านั้นก็กลับปรากฏว่า “ต้นทุน” ซึ่งได้แก่ “คุณค่า” ดั้งเดิมของชุมชนแห่งนี้ต้องเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนหลายประการ เช่น การปล่อยให้รถบรรทุกขนาดใหญ่วิ่งเข้า-ออกในชุมชนได้แทบตลอดเวลาซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อโครงสร้างอาคารสถานที่ในชุมชนซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่ ลักษณะเช่นนี้ อาจมีส่วนทำให้ “คุณค่า” ที่ดำรงอยู่เสื่อมสภาพลงทุกขณะ และหากเป็นเช่นนั้นก็จะนำไปสู่คำถามที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถบริหารจัดการ “คุณค่า” และ “มูลค่า” ของชุมชนชาวจีนเมืองสงขลาให้อยู่ในระดับที่สมดุลต่อกัน ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็จะช่วยให้ผู้คนในท้องถิ่นสามารถนำ “คุณค่า” ที่มีอยู่มาแปรสภาพเป็น “มูลค่า” ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ความรู้และข้อมูลจากงานวิจัยควรได้รับการเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเผยแพร่ต่อสาธารณชนทั่วไปเพื่อร่วมกันวางแผนและกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมจีนในเมืองสงขลาให้สูญหายหรือแปรเปลี่ยนไป
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ลุ่มลึกในเรื่องราวที่เกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษา วัฒนธรรมศึกษา และเงินโพนทะเลศึกษาในประเทศไทย